

УДК: 343.81

DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2021-2-2-141-149>

Колб Олександр Григорович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
(Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1792-4739>

Василюк Ігор Миколайович,
кандидат юридичних наук
(Луцький інститут розвитку людини
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна», м. Луцьк)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7999-6212>

ПРО ДЕЯКІ ЗМІСТОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРИНЦИПУ ГУМАННОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗАСУДЖЕНИХ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ УКРАЇНИ

Вивчення наукової літератури, нормативно-правових актів та практики виконання покарань в Україні свідчить про те, що однією з проблем, яка суттєво впливає на ефективність кримінально-виконавчої діяльності та на результативність процесу виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі, є відсутність належних правових гарантій і механізму охорони права цих осіб на гуманне ставлення та повагу до їхньої людської гідності. Як наслідок, щорічно засуджені стають жертвами

злочинних посягань як з боку осіб, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, так й інших осіб, зокрема персоналу виправних та виховних колоній. Зазначені суспільно-небезпечні діяння продовжують відбуватися у сфері виконання покарань України, незважаючи на численні спроби реформування діяльності органів та установ виконання покарань шляхом узгодження цієї системи з міжнародними стандартами. Установлено, що на сьогодні в Україні наявний недостатній рівень теоретичної розробки окремих питань, пов'язаних із належною реалізацією цього права в процесі відбування та виконання покарань. Обумовлено необхідність здійснення поглибленого дослідження інституту кримінально-виконавчого права з метою подальшого його вдосконалення.

Ключові слова: гуманізм; право особи; засуджений до позбавлення волі; сфера виконання покарань; персонал колоній; кримінально-виконавча діяльність.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що для чіткого розуміння будь-якого явища, процесу, поняття тощо слід насамперед визначитися зі змістом основних його складових. Це повною мірою стосується і поняття гуманного ставлення до засуджених під час виконання покарання у вигляді позбавлення волі. Такий підхід, на наш погляд, дозволить на законодавчому рівні закріпити вихідні засади та гарантії реалізації цього права у процесі виконання та відбування покарання у вигляді позбавлення волі, а отже підвищить рівень кримінально-виконавчої діяльності в цілому. Як зауважують з цього приводу деякі вчені, позитивне право вимагає від особи правомірної поведінки, яка полягає у дотриманні прав та обов'язків. Проте, на їхню думку, такий ідеальний стан неможливий у суспільстві, оскільки потрібно зважати на факт унікальності, неповторності та індивідуальності кожної людини, позаяк порушення правових вимог спричиняє правову відповідальність, що налагоджує суспільні відносини, забезпечує їхню ефективність завдяки застосуванню державної примусової сили [1, с. 180].

З огляду на зазначене та з урахуванням наявних у сфері виконання покарань України з питань, які стосуються забезпечення права засуджених до позбавлення волі на гуманне ставлення, слід констатувати, що існує складна прикладна проблема, яку варто вирішити, зокрема, й на доктринальному рівні. Саме це завдання і стало основою для розвитку одного з напрямів удосконалення кримінально-виконавчої системи, який визначений як пріоритетний у Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України 2017 року.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На підставі аналізу наукових праць з'ясовано, що розробкою проблем, пов'язаних із забезпеченням права засуджених до позбавлення волі на гуманне ставлення, активно займаються такі науковці, як К. А. Автухов, В. А. Бадира, О. М. Бандурка, Є. Ю. Бараш, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, В. В. Василевич, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, Ю. В. Кернякевич-Танасійчук, О. Г. Колб, І. О. Колб, В. Я. Конопельський, І. М. Копотун, С. Ю. Лукашевич, В. О. Меркулова, О. І. Осауленко, М. С. Пузирьов, Г. О. Радов, М. В. Романов, В. М. Синьов, А. Х. Степанюк, В. М. Трубніков, С. Я. Фаренюк, І. С. Яковець та інші. Методологічне підґрунтя в цьому контексті створили також зарубіжні фахівці, а саме: С. М. Дендебер, Ж. А. Курмангалієв, І. М. Пяткевич, О. О. Соколов. Також слід зазначити, що їхні дослідження мають фрагментарний характер, у зв'язку з чим складно вирішити цю проблему в комплексі з іншими завданнями, які визначені в кримінально-виконавчому законодавстві України, що, у свою чергу, актуалізує необхідність активізації наукових пошуків у цьому напрямі.

Метою наукової статті є всебічне з'ясування змісту права засуджених до позбавлення волі на гуманне ставлення та розробка на цій основі науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення теоретичних, нормативно-правових та практичних підходів із зазначеної проблематики.

Виклад основного матеріалу. У процесі вивчення доктринальних джерел встановлено, що науковці виокремлюють два аспекти розгляду змісту поняття «гуманізм», а саме: перший полягає в забезпеченні безпеки суспільства від злочинних посягань, а другий – у гуманному ставленні до винних осіб під час реалізації норм, що передбачають той чи інший вид юридичної відповідальності. Більш того, існують також і дещо інші погляди на зміст гуманізму у кримінальному судочинстві. Так, В. Д. Філімонов та О. В. Філімонов вважають, що гуманізм включає в себе дві основні складові: гуманне ставлення до можливого та реального потерпілого; гуманне ставлення до особи, що вчинила кримінальне правопорушення [2, с. 214]. У свою чергу, О. В. Губенкова переконана, що під час призначення покарання та інших заходів кримінально-правового характеру, зважаючи на принцип гуманізму, не повинні спричинятися фізичні страждання та принижуватися людська гідність особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Тому про гуманізм мова йде тоді, коли позбавлення та обмеження до засуджених не перевищують рівень страждань, що є неминучим у разі позбавлення волі [3, с. 67]. Слушно зауважити, що у науковій літературі є ще й інші підходи, зокрема щодо змісту гуманізму в цілому та гуманного ставлення до засуджених, тому що ці поняття є більш змістовними і не можуть бути обмежені лише зазначеними аспектами. Водночас це свідчить про те, що гуманізм і гуманне ставлення вченими визначаються по-різному, залежно від контексту, у якому використовується це поняття. Так, А. Г. Антонян через відсутність чіткого нормативного визначення гуманного ставлення до засуджених, відносить гуманізм до оціночних категорій

кримінально-виконавчого права з огляду на той факт, що за часів Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) про гуманізм у відповідному законодавстві навіть не згадувалося. За результатами цього дослідження, на початку ХХ століття замість терміна «гуманізм» у нормативно-правових актах та наукових джерелах використовувалося поняття «людяність». Так, у Загальній тюремній інструкції від 28 грудня 1915 року разом з розкриттям змісту роботи щодо виправлення засуджених був закріплений обов'язок для працівників тюремної варти поводитися з арештантами людяно, спокійно, справедливо, суворо, вимагаючи при цьому від них дотримання встановленого порядку [4, с. 27].

У процесі цього наукового пошуку визначено, що гуманізм з'явився в національному кримінально-виконавчому праві на основі міжнародних стандартів поведіння із засудженими, хоча досі в ньому відсутня пряма вказівка на зміст поняття «гуманізм» та «гуманне ставлення». Разом з тим, воно є ключовим у міжнародному праві про свободи і права людини. Так, відповідно до тлумачення Міжнародної гуманістичної та етичної спілки, гуманізм – це демократична, етична, життєва позиція, що стверджує про право й обов'язок усіх людських істот визначити сенс та форму свого життя. У той самий час, як показала практика, наявна за часів колишнього Радянського Союзу, система виконання покарань не в змозі була забезпечити дотримання основних прав та свобод громадян, оскільки містила велику кількість необґрунтованих обмежень, спрямованих скоріше на приниження людської гідності осіб, які відбували кримінальне покарання. Така каральна політика держави виключала можливість поваги до гідності засуджених та до їхніх прав і законних інтересів загалом, позбавляла винного відчуття належності до своєї держави, а також перешкоджала досягненню мети покарань. До того ж зазначена політика, як наслідок, викликала озлобленість та посилення асоціальної установки у свідомості засуджених. І хоча, за визначенням Є. Ю. Бараша, ціла низка приписів була досить гуманною, зокрема допускалися роботи засуджених в установах виконання покарань (далі – УВП) та на інших підприємствах, навіть на адміністративно-господарських посадах, проживання в гуртожитках поряд з об'єктами їхнього працевлаштування, надавалося право виходу за межі УВП, але в самому законі, переважно у відомчих нормативних актах, були застереження, що обмежували цих осіб у багатьох правах, якими могли користуватися інші категорії засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі [5, с. 28–29]. Крім того, старі архаїчні та авторитарні методи організації виконання покарань, які базувалися на підтримці жорсткого режиму відбування покарання, усе менше сприяли затвердженню законності та правопорядку в органах та установах покарань. Саме тому, очевидно, зростання негативних тенденцій в установах виконання покарань мало більш вагомі причини. Ураховуючи зазначене, у СРСР на межі 1989–1990 років виникла об'єктивна необхідність переосмислення виправно-трудової політики, глибокого аналізу стану справ та визначення відповідності цілей і завдань реальним можливостям та наслідкам діяльності у сфері виконання покарань.

Результатом такого підходу стало розроблення та схвалення Постанови Кабінету Міністрів Української РСР № 88 від 11 липня 1991 року «Про основні напрями реформи кримінально-виконавчої системи в Українській РСР». У її основу було покладено Декларацію про державний суверенітет України, Мінімальні стандартні правила поведінки із засудженими, Загальну декларацію прав людини, Європейські пенітенціарні правила та інші міжнародні документи та угоди. Усе це створило об'єктивні передумови поглиблення реформування, підвищення

рівня ефективності виконання покарань, а також надало можливість соціально переорієнтувати діяльність системи виконання покарань на якісно нову роботу з урахуванням міжнародного досвіду, принципів гуманізму, законності, демократизму, справедливості, диференційованого індивідуального виховного впливу на засудженого. Як зазначили деякі дослідники, такі нововведення значною мірою були зумовлені зростанням інтересу до системи виконання покарань з боку зарубіжної громадськості та окремих науковців. У свою чергу, бажання продемонструвати «гуманізм» змусило владу вжити низку конкретних правових заходів у цьому напрямі [6, с. 18]. Зокрема, аналіз положень Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) свідчить про те, що кількість необґрунтованих правообмежень у ньому, порівняно з радянським періодом та раніше чинним Виправно-трудоим кодексом України, кардинально скорочено. До того ж результати вивчення чинного кримінально-виконавчого законодавства вказують, що в ньому запроваджено новий підхід до роботи із засудженими, заснований на гуманному ставленні до них. Такий висновок ґрунтується на положеннях ст. 8 КВК України, згідно з якою весь персонал органів та установ виконання покарань зобов'язаний вчиняти гуманні дії, тобто всі рішення та застосування тих або інших норм повинні мати людський (цивілізований) характер стосовно засуджених. Проте, як встановлено в ході цього дослідження, досі в Україні часто відбувається не запровадження дійсно гуманного ставлення, а його імітація з боку посадових осіб Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) та законодавця, на що постійно наголошується у відповідних рішеннях Європейського суду з прав людини та Парламентської асамблеї Ради Європи.

Прикладом такого формального підходу є доповнення у 2010 році КВК України нормами щодо запровадження прогресивної системи відбування довічного позбавлення волі, що були закріплені у ст. 151-1 «Зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі», за якою така зміна має здійснюватися в порядку, визначеному ст. 100 КВК України, тобто засуджені до довічного позбавлення волі чоловіки можуть бути переведені: з приміщень камерного типу, у яких тримаються дві особи, до багатомісних приміщень камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки з наданням дозволу на участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру в порядку, встановленому законодавством, – після фактичного відбуття у таких приміщеннях не менш як п'ятнадцяти років строку покарання; з багатомісних приміщень камерного типу до звичайних жилих приміщень виправної колонії максимального рівня безпеки – після фактичного відбуття у таких приміщеннях не менш як п'яти років строку покарання.

У свою чергу, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання покарань, коментуючи названі зміни, вказав, що вони запроваджені з метою гуманізації порядку та умов виконання та відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Проте навряд чи можна визнати це положення дійсно гуманним, оскільки за чинними раніше відомчими нормативними актами право брати участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру з'являлося у засуджених до довічного позбавлення волі через десять, а не п'ятнадцять років.

То що ж означає в цьому разі гуманне ставлення до засуджених у процесі виконання покарання у вигляді позбавлення волі? Убачаємо доцільним тлумачити

цей термін на підставі наявних загальних визначень категорії «гуманізм». Зокрема, за результатами цього наукового пошуку, слово «гуманізм» було запозичене в середині ХХ ст. з німецької мови і яке введено Г. Фогтом (з німецької «humanismus» за походженням є латинізмом, а з латинської «humanus» – людський) [7, с. 117]. Проте деякі науковці не безпідставно зазначають, що слова «гуманний» і «людяний» – це синоніми, зважаючи на те, що гуманний означає людяний, людинолюбний, людський, а гуманізм – людяність, людинолюбство, людство. Аналогічні підходи закріплені також у словниках іншомовних слів, згідно з якими «гуманність» – це людяність, повага до людини та її гідності, а «гуманний» – людяний у своєму ставленні та діях до інших людей [8, с. 264]. За таким принципом термін розглядали автори українських словників, які поняття «гуманність» сформулювали в декількох значеннях: 1) гуманізм – це ідейна течія епохи Відродження, яка утверджувала право людини на земне щастя (французький гуманізм); 2) гуманізм – це світогляд, пройнятий любов'ю до людини, піклуванням про її благо, повагою до її гідності [9, с. 98]. До того ж термін «людяний» у доктринальних джерелах має такі визначення: а) це щире, доброзичливе, чуйне ставлення до інших, а також уважність до чужих потреб, тобто гуманне ставлення; б) це сповнене щирістю ставлення, включаючи гуманне; в) це поводження з іншими людьми, основане на гуманному ставленні; г) це щирість, уважність, доброзичливість у ставленні до людей; г) людинолюбство, гуманізм [10, с. 123]. Тому, як слушно зауважили з цього приводу окремі дослідники, значення слів «гуманізм» та «гуманність», які описані в різних наукових джерелах, майже не відрізняються, тобто є словами-синонімами. При цьому основними складовими цих понять є любов, чуйність, повага, порядність, доброзичливість тощо [11, с. 105]. Крім того, на доктринальному рівні гуманізм також визначають як систему поглядів на людину як на найвищу цінність, що склалася історично, яка вважає благо людини критерієм суспільної оцінки, а принцип людяності – необхідною нормою відносин між людьми, основу якого складає сукупність моральних цінностей і норм поведінки, що стверджує ставлення до людини як до «міри всіх речей» [12, с. 7].

Отже, співставлення різноманітних доктринальних підходів та виокремлення у зв'язку з цим характерних елементів (так званих системоутворюючих ознак) змісту поняття «гуманізм», дає змогу виокремити три основні підходи до його визначення: 1) прогресивна течія (ідейно-культурний рух) епохи Відродження, що базується на таких принципах, як вільний всебічний розвиток особистості, вивільнення від духовної переваги феодалізму та католицизму, звернення до античної філософії, літератури, мистецтва; 2) світогляд (система поглядів, ідей), що побудований на принципах: людина – найвища цінність; благо людини – зміст (сенси) суспільних відносин; людина має право на свободу, щастя, розвиток та прояв своїх здібностей; людина – індивідуальність, що має творчий потенціал; 3) ставлення до людей, що характеризується чуйністю, повагою, справедливістю, турботою, співчуттям. Гуманність можна визначити як комплекс таких якостей (властивостей) особистості, які проявляються у вчинках та у ставленні до людей: милосердя, співчуття [13, с. 253–254].

Слід констатувати, що тлумачення гуманізму, який формується на основі доброзичливого ставлення людини до оточення і, навпаки, оточення до окремої людини, є досить різноманітним. Так, його трактують як засіб і метод морального виховання особи, що ґрунтується на довільному сприйнятті нею морального виховання; як принцип світогляду, у тому числі й моральності, основою якого є

переконання в безмежності можливостей людини та її здібностей стосовно вдосконалення, вимога волі та захисту гідності особистості; як органічний взаємозв'язок формування особистої і суспільної активності; як ознака особистості, що формується на основі повсякденного високоморального ставлення людини до тих, хто її оточує, та їхніх взаємин; як цілеспрямований процес оволодіння дітьми системою узагальнених гуманних уявлень і понять. Такі тлумачення свідчать про широкий спектр зазначеної проблеми, підтверджуючи її складність та багатогранність. На цій підставі можна зробити висновок, що у філософському контексті поняття «гуманізм» відображає різновид ідеології, принцип світогляду, що впливає на зміст індивідуальної свідомості. Водночас варто визнати, що хоча цей термін і пов'язаний з поняттям «гуманний», але не тотожний йому. Зокрема, перше з них указує на якісну своєрідність явища чи процесу, що включає любов до всього живого у планетарному масштабі, повагу до особистості та пріоритет моральних цінностей і проявляється в таких особистісних рисах, як великодушність, чесність, порядність, доброта, готовність вибачити та зрозуміти іншу людину, прийти їй на допомогу тощо. У свою чергу, гуманність, відображаючи моральний аспект гуманізму, становить сукупність морально-психологічних якостей особистості [13, с. 254]. Отже, положення чинного КВК України, а також міжнародні стандарти у сфері виконання кримінальних покарань орієнтують саме на останнє визначення гуманізму – як певного ставлення до засудженого, котре він може вимагати від персоналу та інших осіб. При цьому, як слушно зазначили Н. А. Басюк та Н. П. Тарнавська, гуманному ставленню до іншої людини властиві такі риси: повага до людини, визнання її інтересів, потреб, ставлення до людини як найбільшої цінності; постійна спрямованість уваги на людину і співчуття їй; орієнтація насамперед на позитивне в людях, активне і творче утвердження в іншому віри в можливість удосконалення своєї особистості; ініціатива й мужність у боротьбі з антисуспільними, егоїстичними, руйнівними формами поведінки іншого; задоволення від безкорисливої турботи про людей [14, с. 51]. Однак слід зауважити, що такий підхід не дає можливості чітко визначити критерії ставлення такими, що є гуманними, а також установити певні межі гуманності персоналу ДКВС України під час роботи із засудженими до позбавлення волі. Так, окремі вчені розуміють гуманне ставлення як повагу до людської гідності, тобто як забезпечення персоналом установи виконання покарань дотримання у своїх діях та бездіяльності покаяння та поваги до людської гідності ув'язненого під варту та засудженого, а саме як позитивні людські якості суб'єкта покаяння та розкаяння, що є соціальною гуманітарною цінністю та метою виконання і відбування кримінальних покарань [15, с. 97]. На нашу думку, такий підхід є досить спірним, тому що в ньому ототожнюється повага до людської гідності та гуманне ставлення до засуджених, урахувавши тісний зв'язок цих понять, хоча визнати їх тотожними немає підстав через те, що відповідно до законодавчих положень і міжнародних стандартів вони закріплюються як окремі елементи або прав засуджених, або принципів виконання та відбування покарання у вигляді позбавлення волі.

Тому варто констатувати, що для досягнення гуманного ставлення до засуджених у період відбування покарання необхідна відповідна підготовка та підбір персоналу УВП. У цьому разі вдалим прикладом може бути підхід, запроваджений у Швейцарії, а саме: не приймати на роботу до місць позбавлення волі осіб, які негативно ставляться до засуджених, бажають владарювати над іншими, схильних до проявів гніву, холериків, агресивних, конфліктних

особистостей, послідовників певних догм, переконаних лише у власній правоті тощо. Це дозволить створити міцне підґрунтя для гуманних стосунків між персоналом і засудженими, які відбувають покарання у виправних або виховних колоніях.

Висновки. Отже, на підставі отриманих результатів цього дослідження можна сформулювати таке визначення поняття «гуманне ставлення до засуджених», яке варто розуміти як особистісну позицію персоналу установ виконання покарань щодо цієї категорії засуджених та роботу з цими особами, що ґрунтується на законі та відповідних їхніх особистісних і професійних якостях, а також проявляється в людському поводженні із засудженими під час здійснення професійних обов'язків у сфері виконання покарань. До того ж слід зазначити, що межі гуманності під час виконання покарання у вигляді позбавлення волі визначаються ст. 63 Конституції України, КВК України та практикою Європейського суду з прав людини щодо доцільності й обґрунтованості правообмежень, що застосовуються до засуджених, а гуманне ставлення включає в себе: а) забезпечення виконання покарання лише в порядку та на підставах, визначених законом та етичними правилами (до них належить і запровадження належних умов відбування покарання, і застосування різноманітних заходів впливу на поведінку засудженого тощо); б) орієнтування роботи із засудженими на забезпечення їхньої ресоціалізації після звільнення, вирішення наявних проблем та задоволення потреб; в) створення всіх необхідних умов для реалізації засудженими своїх прав та свобод; г) мінімізацію негативних наслідків позбавлення волі та виключення невинуватих обмежень; ґ) ввічливе поводження з особами, позбавленими волі.

Список використаних джерел

1. Ортинська Н. В. Співвідношення гуманності та дієвості заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Серія: Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 179–183.
2. Филимонов В. Д., Филимонов О. В. Правоотношения. Уголовные правоотношения. Уголовно-исполнительные правоотношения. Москва : ЮрИнфоР, 2007. 335 с.
3. Губенкова Е. В. Принцип гуманизма и проблемы его реализации при исполнении наказания в виде лишения свободы : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Волгоград, 2008. 213 с.
4. Общая тюремная инструкция : утверждена Министром юстиции Российской Империи 28 декабря 1915 года. Петроград : Типография Петроградской тюрьмы, 1916. 110 с.
5. Бараш Є. Ю. Організаційно-правові засади діяльності установ виконання покарань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2006. 232 с.
6. Детков М. Г. Исполнение наказания в дореволюционной России: организационно-правовые аспекты становления и развития системы исполнения наказания в виде лишения свободы : учебн. пособие. Москва : Прогресс, 1990. 176 с.
7. Шанский Н. М. Краткий этимологический словарь русского языка : пособие для учителя / Н. М. Шанский, В. В. Иванов, Т. В. Шанская; ред. С. Г. Бархударов. 3-е изд., испр. и доп. Москва : Просвещение, 1975. 543 с.
8. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Л. О. Пустовіт, О. І. Скопненко, Г. М. Сюта, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра-Рідна мова, 2000. 1017 с.
9. Словник-довідник з культури української / Д. Гринчишин та ін. Львів : Фенікс, 1996. 368 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
11. Клименюк Н. В. Гуманізм – як система загальнолюдських цінностей (історичний аспект). *Наукові праці. Педагогічні науки*. 2006. Т. 46. Вип. 33. С. 104–108.
12. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Рівне : Ліста-М, 2003. 128 с.
13. Тимчук Т. В. Категоріальний аналіз проблеми гуманізації взаємин студентів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 10 (221). Ч. 2. С. 52–59.

14. Басюк Н. А., Тарнавська Н. П. Формування готовності майбутніх педагогів до встановлення гуманних стосунків з учнями. *Гуманізація педагогічної взаємодії у творчості Василя Сухомлинського* : зб. наук. праць / за заг. ред. М. В. Левківського. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. 206 с.
15. Галузин А. Ф. Правовой институт покаяния и пенитенциарное право. *Современное право*. 2013. № 5. С. 95–102.

References

1. Ortynska, N. V. (2015). Spivvidnoshennia humannosti ta diievosti zakhodiv vplyvu, shcho zastosovuiutsia do nepovnolitnikh [The ratio of humanity and effectiveness of measures of influence applied to minors]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii: Yurydychni nauky*. № 827. С. 179–183 [in Ukrainian].
2. Filimonov, V. D., Filimonov, O. V. (2007). Pravootnosheniya. Ugolovnye pravootnosheniya. Ugolovno-ispolnitel'nye pravootnosheniya [Legal relationship. Criminal legal relations. Criminal executive legal relations]. Moskva : YUrInfoR. 335 s. [in Russian].
3. Gubenkova, E. V. (2008). Princip gumanizma i problemy ego realizacii pri ispolnenii nakazaniya v vide lisheniya svobody : dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.08 [The principle of humanism and the problem of its implementation in the execution of punishment in the form of imprisonment: the dissertation of the candidate of legal sciences : 12.00.08]. Volgograd. 213 s. [in Russian].
4. Obshchaya tyuremnaya instrukciya : utverzhdena Ministrom yusticii Rossijskoj Imperii 28 dekabrya 1915 goda [Total prison instruction : approved by the Minister of Justice of the Russian Empire on December 28, 1915]. Petrograd : Tipografiya Petrogradskoj tyur'my, 1916. 110 s. [in Russian].
5. Barash, Ye. Yu. (2006). Orhanizatsiino-pravovi zasady diialnosti ustanov vykonannya pokaran : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 [Organizational and legal principles of activity of penitentiary institutions : dissertation of the candidate of legal sciences : 12.00.07]. Kharkiv. 232 s. [in Ukrainian].
6. Detkov, M. G. (1990). Iсполнение nakazaniya v dorevolucionnoj Rossii: organizacionno-pravovye aspekty stanovleniya i razvitiya sistemy ispolneniya nakazaniya v vide lisheniya svobody : uchebn. posobie [Execution of the punishment in pre-revolutionary Russia: organizational and legal aspects of the formation and development of a system of execution of punishment in the form of imprisonment : educational benefit]. Moskva : Progress. 176 s. [in Russian].
7. SHanskij, N. M. (1975). Kratkij etimologicheskij slovar' russkogo yazyka : posobie dlya uchitelya [Brief Etymological Dictionary of the Russian Language: Teacher's Guide] / N. M. SHanskij, V. V. Ivanov, T. V. SHanskaya; red. S. G. Barhudarov. 3-e izd., ispr. i dop. Moskva : Prosveshchenie. 543 s. [in Russian].
8. Slovyk inshomovnykh sliv: 23000 sliv ta terminolohichnykh slovospoluchen [Dictionary of foreign words: 23,000 words and terminological phrases] / L. O. Pustovit, O. I. Skopnenko, H. M. Siuta, T. V. Tsybaliuk. Kyiv : Dovira-Ridna mova, 2000. 1017 s. [in Ukrainian].
9. Slovyk-dovidnyk z kultury ukraïnskoï [Dictionary of Ukrainian culture] / D. Hrynchyshyn ta in. Lviv : Feniks, 1996. 368 s. [in Ukrainian].
10. Velykyi tlumachnyi slovyk suchasnoï ukraïnskoï movy [Great interpretation dictionary of modern Ukrainian language] / ukl. i hol. red. V. T. Busel. Kyiv : Irpin : VTF «Perun», 2005. 1728 s. [in Ukrainian].
11. Klymeniuk, N. V. (2006). Humanizm – yak systema zahalnoliudskykh tsinnosteï (istorychnyi aspekt) [Humanism – as a system of universal values (historical aspect)]. *Naukovi pratsi. Pedagogichni nauky*. T. 46. Vyp. 33. S. 104–108 [in Ukrainian].
12. Ball, H. O. (2003). Suchasnyi humanizm i osvita: sotsialno-filosofski ta psykholoho-pedahohichni aspekty [Modern humanism and education: socio-philosophical and psychological and pedagogical aspects]. Rivne : Lista-M. 128 s. [in Ukrainian].
13. Tymchuk, T. V. (2011). Katehorialnyi analiz problemy humanizatsii vziaimyn studentiv [Categorical analysis Problems of humanization of students' relations]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. № 10 (221). Ch. 2. S. 52–59 [in Ukrainian].
14. Basiuk, N. A., Tarnavska, N. P. (2013). Formuvannya hotovnosti maibutnikh pedahohiv do vstanovlennia humannykh stosunkiv z uchniamy. Humanizatsiia pedahohichnoi vziaimodii u tvorchosti Vasylia Sukhomlynskoho : zb. nauk. prats [Formation of readiness of future teachers to establish humane relationships with students. Humanization of pedagogical interaction in the work of Vasyl Sukhomlinsky : Collection of scientific works] / za zah. red. M. V. Levkivskoho. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka. 206 s. [in Ukrainian].

15. Galuzin, A. F. (2013). Pravovoj institut pokayaniya i penitenciarное pravo [Legal Institute of Repentance and Penitentiary Law]. *Sovremennoe pravo*. № 5. S. 95–102 [in Russian].

Kolb Oleksandr,
Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine
(Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1792-4739>

Vasilyuk Igor,
PhD in Law
(Lutsk Institute of Human Development of Open International
University of "Ukraine", Lutsk)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7999-6212>

ABOUT SOME MEANINGFUL ELEMENTS OF THE PRINCIPLE OF HUMANE ATTITUDE TO CONVICTS IN THE SPHERE OF PENETRATION OF UKRAINE

A study of the scientific literature, regulations and practice of the execution of sentences in Ukraine shows that one of the problems that significantly affects the effectiveness of penal enforcement activities and the effectiveness of the process of correcting and re-socializing convicts to deprivation of liberty is the lack of adequate legal guarantees and a mechanism to protect the right of these persons to a humane attitude and respect for their human dignity. As a result, convicts are every year victims of criminal attacks both by persons serving prison sentences and other persons, in particular personnel of correctional and educational colonies. Cases of such crimes are consistently recorded in penal institutions almost annually, from 1991 to 2021 inclusive. These socially dangerous acts continue to take place in the field of the execution of sentences in Ukraine, despite numerous attempts to reform the activities of penal authorities and institutions by bringing the system into line with international standards. That is why, and given that since the full subordination of the SCC of Ukraine to the Ministry of Justice of Ukraine in 2016, a new period of reform of penitentiary institutions has begun, which is associated with their modernization and bringing the conditions of execution and serving sentences in accordance with these standards. also the fact that it is related to the existing problems in ensuring the right of convicts to humane treatment and respect for their human dignity, a comprehensive study of this problem is needed, especially at the doctrinal level. At the same time, it should be noted that today in Ukraine there is an insufficient level of theoretical development of certain issues related to the proper implementation of this right in the process of serving and executing sentences. This is due to the fact that most of these publications are fragmented or cover this research subject from the point of view of the provisions of other penal institutions. In particular, there is no holistic and comprehensive understanding of the content of the right to humane treatment of convicted persons in the field of the execution of sentences in Ukraine, as well as of its elements and mechanisms for ensuring in practice, including the legislative level of regulation of these issues. In particular, there is no holistic and comprehensive understanding of the content of the right to humane treatment of convicts in the field of execution of sentences in Ukraine, as well as its elements and mechanisms in practice, including the legislative level of regulation of these issues. These and other circumstances, including the lack of a clear approach in scientific doctrine to determine the content of the socio-legal nature of the right of persons sentenced to imprisonment for humane treatment, necessitates in-depth study of this institution to further improve it, which was crucial in choosing the topic of this scientific article.

Key words: humanism; the right of a person; sentenced to imprisonment; the scope of execution of punishments; colony staff; criminal-executive activity.

Надіслано до редколегії 21.05.2021
Рекомендовано до публікації 25.05.2021